

EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOS ŽUVININKYSTĖS POLITIKOS ĮTAKA LIETUVOS ATVIROS BALTIJOS JŪROS ŽVEJYBOS LAIVYNUI

Arina Motova

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas. arinam@laei.lt

Problema. Lietuvai ištojus į Europos Sąjungą, atsivérė galimybės pasinaudoti Žuvininkystės orientavimo finansine (nuo 2007 m. Europos žuvininkystės fondo) parama. 2004–2006 metais buvo skiriamas prioritetas atviroje Baltijos jūroje žvejojančių laivų nurašymui į metalo laužą. Tolesnis intensyvus laivų pjaustymas bei menkas dėmesys jų modernizavimui ar selektyvių žvejybos metodų taikymui kelia susirūpinimą dėl žvejybos Baltijos jūroje ateities ir perspektyvų.

Šio tyrimo tikslas – atlikti Baltijos jūros žvejybos laivyno ekonominį vertinimą, išanalizuoti pokyčius, kuriuos patyrė kai kurie žvejybos laivyno sektorai nutraukus dalies laivų žvejybinę veiklą, ir nustatyti šiu pokyčių įtaką žvejybos verslo pajamagumui bei pelningumui. Taip pat reikėtų nustatyti ekonominiu požiūriu optimalius žvejybos pajegumus ir pateikti galimus sektorius vystymosi scenarijus.

Uždaviniai:

- išnagrinėti ES Bendrosios žuvininkystės politikos finansinių priemonių taikymą Lietuvoje;
- išanalizuoti Baltijos jūros žvejybos laivų veiklos ekonominį efektyvumą bei jo pokyčius sumažėjus žvejybos laivų skaičiui atviroje Baltijos jūroje;
- įvertinti žvejybos laivyno pajegumus bei galimą jų kitimą ateityje.

Tyrimų metodai: statistinis grupavimas, empirinė duomenų analizė, lyginamoji santykinių rodiklių analizė, ekspertinis vertinimas bei modeliavimas.

Rašant darbą buvo naudojamas apklausų, kurias kasmet atlieka Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas ir Žuvininkystės departamentas prie Žemės ūkio ministerijos, rezultatais. Taip pat buvo naudojama Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos pateikta informacija. Kiti duomenys, kurie buvo naudojami rašant darbą, paskelbti literatūros sąraše.

Tyrimų objektai. Lietuvos atviroje Baltijos jūros žvejybos laivynas – tai traliai ir tinklais žvejojantys laivai. Darbe analizuojami jūrų žuvininkystės sektoriaus verslinės veiklos ekonominiai rodikliai, jų pokytis ir ES žvejybos regulia-

vimo bei struktūrinės politikos įtaka žvejybai, pateikiama lyginamoji analizė ir galima veiklos prognozė.

1. EUROPOS SĄJUNGOS BENDROSIOS ŽUVININKYSTĖS POLITIKOS STRUKTŪRINIŲ PRIEMONIŲ APŽVALGA IR JŪ TAIKYMAS LIETUVOS ŽUVININKYSTĖS SEKTORIUJE

Lietuvai ištojus į Europos Sąjungą, 2004 metų gegužės mėnesį Lietuvos ūkio subjektai gavo teisę naudotis struktūrine Bendrijos parama. Buvo priimtas ir patvirtintas Bendrasis 2004–2006 m. programavimo dokumentas (toliau – BPD 2004–2006). Šiame dokumente buvo numatytos pagrindinės struktūrinės politikos veiklos sritys ir priemonės. Bendrosios žuvininkystės politikos įgyvendinimui buvo skirta ES Žuvininkystės orientavimo finansinio instrumento (ŽOFI) teikiama parama.

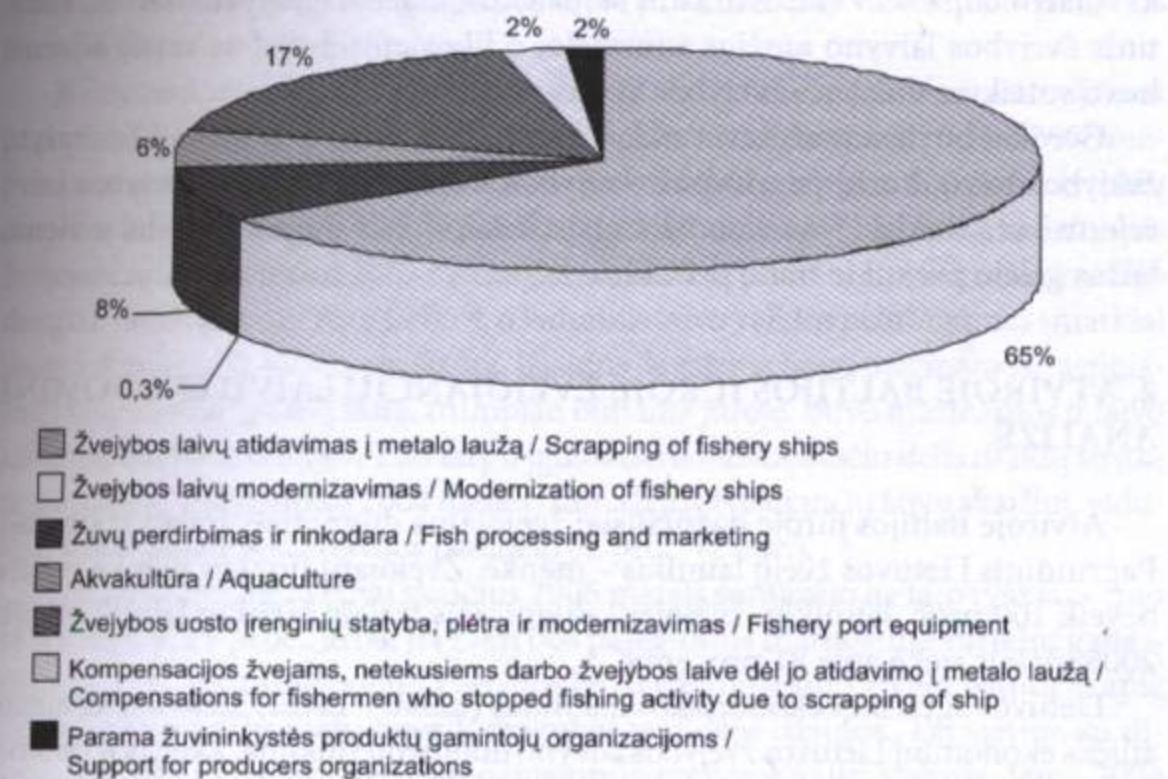
Žuvininkystės sektoriaus struktūriams pokyčiams įgyvendinti 2004–2006 metais buvo skirtos 3 priemonės:

1. Veikla, susijusi su žvejybos laivynu (veiklos sritys – „Laivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui“ ir „Žvejybos laivų modernizavimas“).
2. Vandens išteklių apsauga ir plėtra, žuvininkystė, žvejybos uosto įrengimas, žuvų perdirbimas, rinkodara ir žvejyba vidaus vandenye (veiklos sritys – „Gyvujų vandens išteklių apsauga ir plėtra“, „Akvakultūra“, „Žvejybos uosto įrenginių statyba, plėtra ir modernizavimas“, „Žuvų perdirbimas ir rinkodara“ bei „Žvejyba vidaus vandenye“).
3. Kita su žuvininkyste susijusi veikla (veiklos sritys – „Kompensacijos žvejams, netekusiems darbo žvejybos laive dėl jo veiklos nutraukimo visam laikui“, „Kolektyviniai mažos apimties priekrantės žvejybos projektai“, „Parama gamintojų organizacijų kūrimui, veiklai ir kokybės gerinimo planų įgyvendinimui“ bei „Kompensacijos už laikiną žvejybinės veiklos nutraukimą“).

Iš ŽOFI žuvininkystės sektoriui pagal patvirtintą BPD 2004–2006 m. buvo numatyta skirti 41,837 mln. Lt, iš Lietuvos Respublikos biudžeto skirta dar 17,509 mln. Lt. Iš viso Lietuvos žuvininkystės sektoriuje pagal BPD 2004–2006 numatyta įsisavinti 59,346 mln. Lt.

Iš Nacionalinės mokėjimo agentūros, atsakingos už priemonių įgyvendinimą, paskelbtos BPD 2004–2006 m. įgyvendinimo statistikos matyti, kad iki 2007 m.

balandžio pagal minėtas priemones buvo pasirašytos 75 sutartys dėl paramos teikimo žuvininkystės sektoriui. Paramos bendroji suma siekė 33,13 mln. Lt (t. y. daugiau nei pusė numatytose paramos sumos jau buvo paskirstyta)¹. Pagal minėtas sutartis paramos gavėjams jau buvo išmokėta 93 proc. paramos lėšų, t. y. 30,93 mln. Lt (pav.). Taigi 2007 metų pradžioje buvo įvykdyti tik 52 proc. numatyto biudžeto. Pagal Europos Sąjungos struktūrinės paramos įsisavinimo taisykles BPD 2004–2006 lėšos turi būti įsisavintos iki 2008 metų. Taigi 2007 metais dar buvo paskelbti kvietimai teikti paraiškas ir vertinami projektai.

I pav. Iki 2007 metų pasirašytų sutarčių dėl paramos žuvininkystei lėšų pasiskirstymas tarp veiklos sričių

Fig. 1. The distribution of the support between supportable spheres of activity by 2007.

Šaltinis: www.nma.lt (prieiga prie interneto 2007 m. gegužės 8 d.)

Ivertinus visas iki šios dienos pasirašytas sutartis, galima sakyti, kad iš 33,13 mln. Lt paskirstytos paramos 86,5 proc., t. y. 28,67 mln. Lt, buvo skirta priemonėms, susijusioms su jūrų žvejyba. Lėšos skirtos vieno tralerio modernizavimui, 20 laivų atidavimui į metalo laužą, aukcione statybai, 45 žvejamams, netekusiems

¹ <http://parama.nma.lt/index.php?1863902310> (prieiga prie interneto 2007 gegužės 8 d.)

darbo dėl laivų žvejybinės veiklos nutraukimo visam laikui bei Lietuvos žuvininkystės produktų gamintojų organizacijos įkūrimui ir pripažinimui.

Didžiausios įtakos jūrų žvejybos verslui turėjo žvejybos laivų atidavimas į metalo laužą. Šiai veiklos sričiai finansuoti buvo išmokėta 21,8 mln. Lt, arba 36,8 proc. ES paramos, numatytos suteikti žuvininkystei per visą finansavimo laikotarpį. Dėl šios priemonės taikymo Lietuvos žvejybos laivyno pajėgumas sumažėjo iki 1576 GT talpos ir 3104 kW variklių galios. Vidutinis nurašytų į metalo laužą laivų amžius buvo 35 metai, vidutinis variklių galingumas – 155 kW, laivo talpa – 79 GT. Nurašius seniausius, mažiau efektyvius laivus, vidutinis žvejybos laivyno amžius sumažėjo, o likusiems žvejybos versle laivams buvo suteiktos didesnės žvejybos kvotos.

Gerokai buvo sumažintas tinklais žvejojančių laivų skaičius – 13 nurašytų žvejybos laivų, kurių pagrindinis žvejybos įrankis, nurodytas Žvejybos laivų rejestre, yra tinklas: 5 žvejojo tik trala, 1 ūdomis ir dugniniu tralu, o vienas laivas galėjo žvejoti ir tralu, ir tinklu.

2. ATVIROJE BALTIIJOS JŪROJE ŽVEJOJANČIŲ LAIVŲ EKONOMINĖ ANALIZĖ

Atviroje Baltijos jūroje dažniausiai žvejojama dugniniai trala ir tinklais. Pagrindinis Lietuvos žvejų laimikis – menkė. Žvejojant tinklais menkė sudaro beveik 100 proc. laimikių, žvejojant dugniniais trala menkė laimikio vertę 2005 metais siekė apie 81 procentą.

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (toliau – LAEI) kiekvienais metais atlieka ekonominį Lietuvos žvejybos laivyno duomenų rinkimą. Žvejybos duomenys renkami iš ekonominės veiklos anketų, kurias kasmet žvejai teikia Žuvininkystės departamento prie Žemės ūkio ministerijos, o jos apdorojamos LAEI.

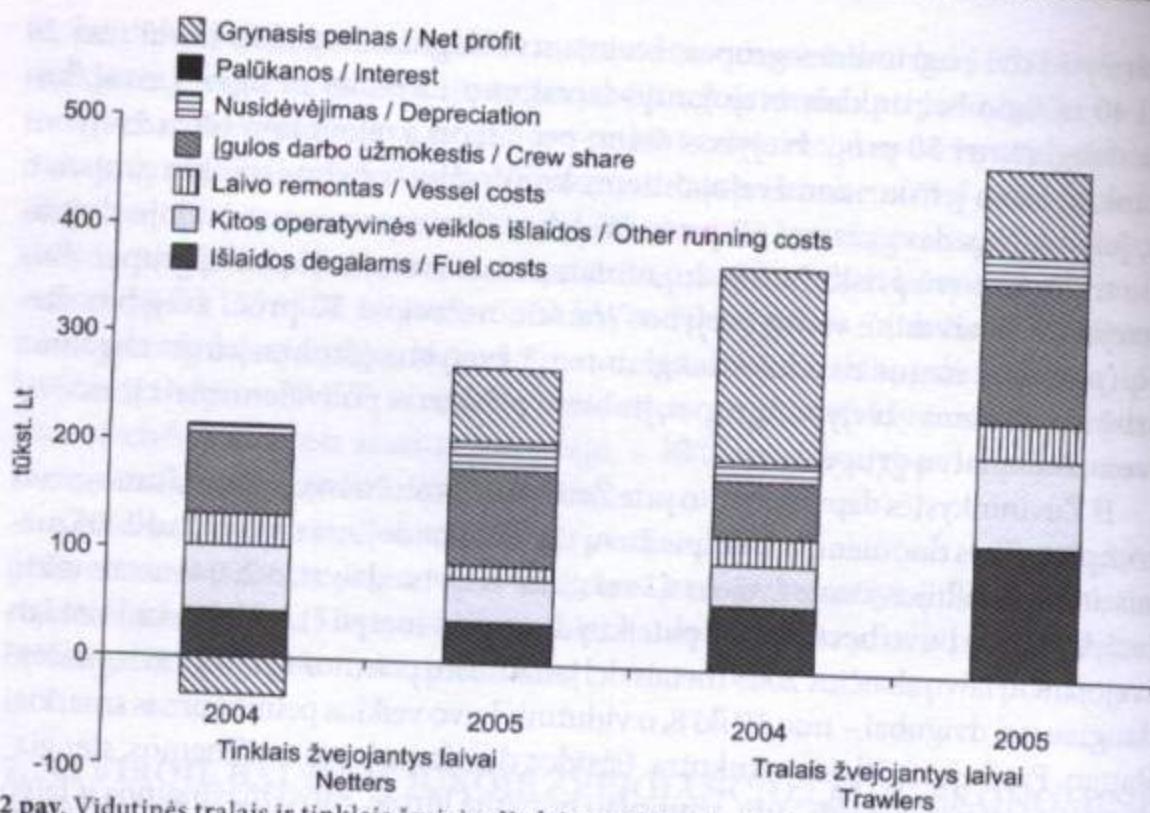
Kad būtų gaunami ES mastu palyginami rezultatai, pirmiausia žvejybos laivynas yra grupuojamas. Žvejybos laivų grupavimui taikoma vienoda, ES pripažinta metodika, kuri apibrėžta Europos Tarybos reglamente Nr. 1543/2000, nustatantime duomenų, būtinų vykdant Bendrijos bendrają žuvininkystės politiką, rinkimo ir tvarkymo sistemą, ji įgyvendinantiame reglamente Nr. 1639/2001, taip pat jų pakeitimose bei Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komiteto (ŽMTEK, angl.: STECF) darbo grupių mokslinėse rekomendacijose.

Pagal šią metodiką Lietuvos atviros Baltijos jūros žvejybos laivai buvo su-

skirstyti į dvi pagrindines grupes: žvejojantys dugniniai tralaiss laivai nuo 24 iki 40 m ilgio bei tinkleis žvejojantys laivai nuo 12 iki 40 m ilgio. Laivai, kurių daugiau nei 50 proc. žvejybos dienų per metus žvejojo tam tikru žvejybos įrankiu, buvo priskiriami žvejojantiems konkrečiu žvejybos įrankiu grupei, t. y., jeigu laivas daugiau nei 50 proc. žvejybos dienų per metus žvejojo dugniui tralu, jis buvo priskiriamas dugniniams tralaiss žvejojančių laivų grupei. Tais atvejais, kai laivas nė vienu žvejybos įrankiu nežvejojo 50 proc. žvejybos dienų (pvz., per metus naudojo daugiau nei 3 žvejybos įrankius) ir jo negalima priskirti nė vienai žvejybos grupei, jis buvo priskirtas polivalentiniams įrankiams žvejojančių laivų grupei.

Iš Žuvininkystės departamento prie Žemės ūkio ministerijos administruojamos kompiuterinės duomenų bazės apie žuvų ištaklių naudojimą matyti, kad 2005 metais atviroje Baltijos jūroje žvejojo 42 verslinės žvejybos laivai, o 2004 metais tokį žvejybos laivų buvo beveik 60. Iš pateiktų duomenų matyti (1 lentelė), kad tinkleis žvejojančių laivų skaičius 2005 metais dėl jau minėtų priemonių taikymo sumažėjo daugiau nei dvigubai – nuo 19 iki 8, o vidutinis laivo veiklos pelningumas smarkiai išaugo. Pasikeitė ir išlaidų struktūra. Išlaidos degalams buvo mažinamos, stengiasi taupyti brangstantį kurą, trumpiau būnama jūroje. Buvo mažinamos ir laivo remonto bei kitos išlaidos. Tuo tarpu įgulos darbo užmokesčio dalis išlaidų struktūroje didėjo. Palyginti su 2004 metais, sumažėjus žvejojančių laivų skaičiui, vidutinės laivo pajamos iš žvejybos padidėjo 52 proc. (2 pav.).

Tralaiss žvejojančių laivų skaičius 2005 metais sumažėjo ne taip ryškiai – nuo 38 iki 30, t. y. 21 proc., arba, jei žvejybos pajégumus matuosime variklių galia – 29 proc. kW. Vidutinės vieno žvejybos laivo pajamos šiuo atveju padidėjo apie 27 proc. Tuo pačiu metu beveik dvigubai padidėjo išlaidos. Tai sietina su didesniu laivų apkrovimu bei padidėjusiomis žvejybos galimybėmis. Jeigu 2004 metais traleriai vidutiniškai žvejojo 82 žvejybos dienas, tai 2005 metais žvejybos pastangos padidėjo 61 proc. ir siekė 137 žvejybos dienas. Paminėtina, kad 2005 metais labai išaugo išlaidos darbo užmokesčiui, o padidėjus degalų kainoms, išlaidos kurui. Didelis darbo užmokesčio augimas gali būti siejamas su Lietuvos darbo rinkos pokyčiais ir su didesniu žvejų legalizavimu. Istojuj į ES ir atsiradus galimybei gauti paramą už darbo vietos praradimą, nutraukus laivo žvejybos veiklą visam laikui, padidėjo žvejų suinteresuotumas įteisinti darbo santykius. Norint gauti kompensaciją už laivo žvejybinės veiklos nutraukimą visam laikui, žvejui reikia įrodyti įdarbinimo bei darbo laive faktą.

2 pav. Vidutinės tralaus ir tinklais žvejojančių laivų veiklos išlaidos bei pelnas 2004–2005 m.
Fig. 2. The average costs and profit of the nets and trawls fishing vessels in 2004–2005.

Darytina išvada, kad 2005 metais sumažinus žvejybos laivyno pajėgumus, likusių žvejyboje laivų apkrovimas padidėjo – laivai daugiau žvejojo. Tačiau padidėjus darbo užmokesčiui ir kuro kainai, tralaus žvejojančių laivų pelningumas sumažėjo.

Planuojant ES Bendrosios žuvininkystės politikos priemones 2007–2013 metais, kurios nedaug pasikeitė palyginti su 2004–2006 metų laikotarpiu, reikia įvertinti Lietuvos žvejybos laivyno perspektyvas ir pajėgumą.

3. OPTIMALAUS ATVIROS BALTIJOS JŪROS ŽVEJYBOS LAIVYNO PAJĖGUMO NUSTATYMAS

Vertinant ateities perspektyvas ir atviros Baltijos jūros žvejybos laivyno optimalų pajėgumą, 2006 metais buvo užsakytas ir atliktas Žvejybos pajėgumų Baltijos jūroje, jos priekrantėje ir Kuršių mariose optimizavimo mokslinis pa-

I lentelė. Atviroje Baltijos jūroje žvejojančių laivų grupių pagrindiniai veiklos rodikliai 2004–2005 metais
Table 1. Main activity indicators of fleet segments fishing in the open Baltic Sea 2004–2005

Rodikliai	Mato vnt.	Tinklais žvejojantys laivai			Tralais žvejojantys laivai		
		2004 metais	2005 metais	2004 metais	2005 metais	2004 metais	2005 metais
		is viso grupėje	vidurkis 1 laivui	is viso grupėje	vidurkis 1 laivui	is viso grupėje	vidurkis 1 laivui
Ekonominiai rodikliai:							
Pajamos	tūkst. Lt	3415	179,7	2191	273,8	14174	372,99
Įstaigos degalams	tūkst. Lt	801	42,2	302	37,8	2289	60,24
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos	tūkst. Lt	1167	61,4	325	40,6	1474	38,80
Laivo remontas	tūkst. Lt	532	28,0	102	12,8	967	25,44
Igulos darbo užmokestis	tūkst. Lt	1412	74,3	707	88,4	1982	52,16
Nusidėvėjimas	tūkst. Lt	169	8,9	197	24,6	625	16,45
Palūkanos	tūkst. Lt	0	0,0	0	0,0	48	1,27
Grynasis pelnas	tūkst. Lt	-670	-35,3	556	69,5	6785	178,55
Užimtumas	vnt.	104	5	67	8	213	6
Žvejybos pastangos	ŽD	1468	77,3	705	88,1	3100	82
Iskraunamų žuvų kiekis	t	817	43,0	458	57,3	11172	294
Laivynas – laivų skaičius	vnt.	19	1	8	1	38	1
Bendras variklių galingumas	kW	2712	142,7	1222	152,8	9067	239
Bendroji talpa	GT	1328	69,9	609	76,1	4874	128
Vidutiniai rodikliai:							
Grynasis pelninių gumas	proc.	-	-	25,4	-	47,9	17,0
Ilgis	m	23,9	-	25,2	-	26,5	26,2
Amžius	metai	36,3	-	32,8	-	24,6	24,0

Šaltinis: Duomenų rinkimo programa, lentelė sudaryta autoriaus.

grindimas.² Darbe buvo analizuojama ši problema. Ataskaitoje buvo pateikti keli optimalaus žvejybos pajėgumo atviroje Baltijos jūroje vertinimo metodai. Šiame straipsnyje aptariamas vienas jų.

Nustatant optimalų žvejybos laivų skaičių ir laivyno pajėgumą atviroje Baltijos jūroje, galima naudoti išlaidų ir pajamų prognozavimo modelį. Buvo apskaičiuotos vidutinės išlaidos vienam laivui per metus,³ su modelio pagalba sudarytos išlaidų ir pajamų kитimo prognozės, apskaičiuota, kokio laivų skaičiaus (vnt., KW ar GT) veikla būtų pelninga, jei žuvų kvotų dydžiai būtų skirtinti.

Prognozės atskaitos tašku nuspresta laikyti 2005 metų duomenis, nes būtent tais metais žvejybos laivų skaičius, pritaikius anksčiau aptartas žvejybos pajėgumo subalansavimo su žuvų ištekliais priemones, jau buvo sumažėjęs, todėl pasilikę žvejybos versle laivai turėjo galimybę žvejoti intensyviau.

Pagrindinės skaičiavimų prielaidos:

Pirma prielaida. Metinis išlaidų augimas ir išlaidų pokyčiai

10	proc.	degalų kainos augimas
3	proc.	bendroji infliacija
8	proc.	darbo užmokesčio augimas
3000	Lt/mén.	pradinis modelio vidutinis darbo užmokesčis per mén.

Turimi duomenys rodo, kad 2002–2005 metais tralaikis žvejojančių laivų vidutinis įgulos nario darbo užmokesčis sudarė apie 1000 Lt per mėnesį, tinklais žvejojančių laivų – apie 850 Lt. Siekdamos išlaikyti žvejus, žvejybos įmonės ateityje turės didinti žvejų darbo užmokesčį. Todėl skaičiavimų modelyje daroma prielaida, kad 2006 metais vidutinė žvejo darbo vietai išlaikyti skiriama suma turėtų siekti apie 3000 Lt per mėnesį ir didėti 8 proc. kiekvienais metais. Nuolatinės žvejybos išlaidos (šiuo atveju nusidėvėjimas ir palūkanas) sudaro iki 10 proc. veiklos išlaidų. 2006 metais nuolatinių išlaidų dydis nustatomas kaip 2002–2005 metų šių išlaidų vidurkis ir nekinta.

Reikia akcentuoti, kad šis teorinis modelis sudaromas ne 2006 metų tiksliu išlaidų prognozei nustatyti, o jų maksimumui įvertinti. Išlaidų maksimumo nustatymas suteikia galimybę įvertinti žvejybos laivų, sugebėsiančių išsilaikyti tokiomis ekonominėmis sąlygomis, minimumą.

2 LAEJ ataskaita „Žvejybos pajėgumų Baltijos jūroje, jos priekrantėje ir Kuršių mariose optimizavimo mokslinis pagrindimas“. Vilnius, 2006.

3 Šaltinis: Economic Performance of Selected European Fishing Fleets 2005 ir 2006 metų duomenų rinkimo programos surinkti duomenys.

Antra prielaida. Žuvų sugavimų kvotos 1998–2006 metais

	Strimelių	Menkių	Bretlingių
Min.	2568	2998	13950
Maks.	12000	6230	24750
Vid.	5998	5814	19184

Modelyje įvertinamos įvairių žuvų rūšių kvotos. Ekstremumai (min. ir maks.) ir vidurkis buvo apskaičiuoti pagal 1998–2006 metų kvotų dinamiką. Daroma prielaida, kad Baltijos jūros žvejai 100 proc. išnaudos visas pateiktų žuvų rūšių kvotas. Menkių kvota mažinama 5 proc. (ši kvotos dalis skiriama Baltijos jūros priekrantės žvejams).

Trečia prielaida. Žvejybos verslas gali išsilaidyti tuo atveju, jeigu grynasis pelningumas yra 10–15 procentų.

Trečia prielaida. Žuvų kainų augimo pokyčiai:

	Pradinė kaina 2005 metais, Lt/kg ⁴	Metinis augimas, proc.
Menkių kaina	4,73	3
Strimelių kaina	0,8	3
Šprotų kaina	0,42	3

Tralaž žvejojančių laivų išlaidų prognozavimo rezultatai pateikti 2 lentelėje. Matyti, kaip dėl darbo užmokesčio padidėjimo 2006 metais prognozuojamos išlaidos, palyginti su 2005 metų apskaičiuotomis faktinėmis išlaidomis, padidėjo beveik 28 proc. Bet taip būtų tik tuo atveju, jeigu žvejams būtų išmokamas atlygis apie 1760 Lt per mėnesį atskaičiavus mokesčius.

Tokia pat metodika buvo taikoma ir tinklais žvejojančių laivų išlaidų prognozėms nustatyti (žr. 3 lentelę). Šiuo atveju 2006 metų prognozuojamos išlaidos, palyginti su 2005 metų apskaičiuotomis faktinėmis išlaidomis, padidėjo 62 proc.

Pagal anksčiau išdėstytyas prielaidas ir prognozes buvo apskaičiuota:

- laivų skaičius;
- vidutiniai tralaž ir tinklais žvejojančių laivų sugavimai, kurie užtikrintų laivų veiklą esant tam tikram pelningumui;
- žvejybos laivyno pajėgumai KW ir GT.

⁴ Pradinė kaina buvo nustatyta remiantis Žuvininkystės departamento prie Žemės ūkio ministerijos 2005 metų pirmonio žuvų pardavimo duomenimis.

2 lentelė. Baltijos jūroje tralaiss žvejojančių laivų išlaidų prognozė 2005–2010 metais*, tūkst. Lt
Table 2. The forecast of costs for Baltic Sea trawlers 2005–2010, thousands Lt

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Iš viso išlaidos per metus	391,9	500,2	534,5	571,6	611,7	655,2
Išlaidos degalams	122,2	134,4	147,8	162,6	178,9	196,8
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos	80,7	83,2	85,7	88,2	90,9	93,6
Laivo remontas	33,5	34,5	35,6	36,6	37,7	38,9
Igulos darbo užmokestis	128,4	216,0	233,3	251,9	272,1	293,9
Nusidėvėjimas	27,1	26,6	26,6	26,6	26,6	26,6
Palūkanas	0,0	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6

* 2005 metų apskaičiuotos faktinės išlaidos

3 lentelė. Baltijos jūroje tinklais žvejojančių laivų išlaidų prognozė 2005–2010 metais*, tūkst. Lt
Table 2. The forecast of costs for Baltic Sea netters 2005–2010, thousands Lt

Rodikliai	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Iš viso išlaidos per metus	204,3	331,0	354,1	379,0	406,0	435,1
Išlaidos degalams	37,8	41,6	45,7	50,3	55,3	60,9
Kitos operatyvinės veiklos išlaidos	40,6	41,9	43,1	44,4	45,7	47,1
Laivo remontas	12,8	13,1	13,5	13,9	14,4	14,8
Igulos darbo užmokestis	88,4	216,0	233,3	251,9	272,1	293,9
Nusidėvėjimas	24,6	18,0	18,0	18,0	18,0	18,0
Palūkanas	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

* 2005 metų apskaičiuotos faktinės išlaidos

Skaiciavimų rezultatai pagal tam tikras žuvų rūšis ir žvejybos įrankius (menkių žvejybos atveju) pateikė tokią informaciją:

1. Atviroje Baltijos jūroje žvejant tralaiss tik menkes (min. kvota), galėtų išsilaidyti 21–30 laivų, kurių bendras tonažas siektų 2,5–3,6 tūkst. GT, variklių galia – 4,4–6,4 tūkst. kW. Vienas toks žvejybos laivas turėtų sužvejoti 100 t menkių per metus, o ateityje (2010 m.), sparčiai augant išlaidoms, net iki 145 t.
2. Žvejant menkes tinklais, išlaidos būtų apie 1/3 mažesnės, palyginti su išlaidomis žvejant tralaiss, todėl pelningai žvejoti galėtų daugiau laivų. Šiuo atveju išlaidoms padengti bei 15 proc. pelningumui pasiekti šiuo metu užtenka sužvejoti 52 tonas menkių, o ateityje (iki 2010 m.), augant išlaidoms, užtektų

- 96 tonų. Jeigu žvejyba būtų vykdoma tik tinklais, išgaunant minimalią menkių kvotą, galėtų išsilaiatyti 31–57 tinklais žvejojantys laivai, kurių bendras tonažas siektų 2,4–4,4 tūkst. GT, variklių galia – 4,8–8,8 tūkst. kW.⁵
3. Atskirai žvejojant pelagines žuvis (strimeles ir šprotus) kvotų panaudojimui reikėtų dar 5–10 žvejybos laivų, kurių bendroji talpa siektų 2–3 tūkst. GT, o variklių galia – 3,7–5,4 tūkst. kW.

4. ARTIMIAUSIA PERSPEKTYVA

Šiuo metu Žvejybos laivų rejestras yra suskirstytas į tris žvejybos laivų segmentus. Atviroje Baltijos jūroje žvejojančių Lietuvos laivų segmento dydis yra 6,380 tūkst. GT, bendroji variklių galia – 12,278 tūkst. kW.⁶ Priėmus sprendimą patenkinti visas 2006 metais pateiktas paraiškas pagal veiklos sritį „Laivų žvejybinės veiklos nutraukimas visam laikui“, nagrinėjamas laivų segmentas sumažėtų 1,156 tūkst. GT bei 1,783 tūkst. kW. Jo bendroji talpa būtų 5,224 tūkst. GT, o variklių galia – 10,495 tūkst. kW.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad, reguliuodama žvejybos galimybes Baltijos jūroje, Europos Komisija nustato ir žvejybos pastangas. Menkių žvejybos pastangos kasmet mažinamos 10 procentu. Jeigu 2006 metais buvo draudžiamai žvejoti 119 dienų per metus,⁷ 2007 metais žvejybos draudimo laikotarpis Lietuvos ekonominėje žvejybos zonoje padidėjo iki 138 dienų. Ateityje numatomai toliau didinti žvejybos draudimo laikotarpį, tai reiškia, jog žvejybos efektivumui nesikeičiant, gali prireikti vis daugiau žvejybos laivų sužvejoti tą patį žuvų kiekį per mažėjantį žvejybos laikotarpį.

IŠVADOS

1. Iš 33,13 mln. Lt paskirstyto Žuvininkystės orientavimo finansinės paramos 86,5 proc., t. y. 28,67 mln. Lt, buvo skirta priemonėms, susijusioms su jūrų

5 2006 metų sausio 1 dieną žvejybos laivų reestre buvo užregistruota 13 laivų, didesnių kaip 24 m ilgio, kurie kaip 1 arba 2 žvejybos įrankį nurodė tinklus, t. y. jie galėtų žvejoti menkes tinklais. Tačiau šiuo metu vertinama 11 paraiškų atiduoti žvejybos laivus į metalo laužą. Tuo atveju, jeigu sprendimas bus palankus visiems pareiškėjams, Lietuvos žvejybos laivų reestre liks mažiau nei 10 laivų, pritaikytų žvejybai tinklais.

6 Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. V1-23 Dėl Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2006 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. V1-6 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų registravimo Žvejybos laivų rejestre ir licencijų žvejybos laivams valdymo taisyklių“ pakeitimo.

7 Tarybos reglamentas (EB) Nr. 52/2006, nustatantis Baltijos jūroje 2006 m. taikomas tam tikrų žuvų ištaklių ir žuvų ištaklių grupių žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas.

žvejyba. Buvo panaudota 68 proc. visos paskirstytos paramos, kad būtų atiduoti žvejybos laivai į metalo laužą ir sumokėtos kompensacijos žvejamams, o likusios lėšos buvo paskirstytos kitiems su jūrų žvejyba nesusijusiems žuvininkystės sektoriaus subjektams.

2. Tinklais žvejojančių laivų skaičius 2005 metais sumažėjo nuo 19 iki 8, o vidutinis laivo veiklos pelningumas labai išaugo.
3. Tralais žvejojančių laivų skaičius 2005 metais sumažėjo nežymiai – nuo 38 iki 30. Sumažinus žvejybos laivyno pajegumą, likusių žvejyboje laivų apkrovimas padidėjo, laivai galėjo daugiau žvejoti. Tačiau padidėjus darbo užmokesčiui ir kuro kainai, tralais žvejojančių laivų pelningumas sumažėjo.
4. Analizė rodo, kad dabartinė žvejybos atviroje Baltijos jūroje situacija nėra tokia grėsminga atviros Baltijos jūros žvejamams ekonominiu požiūriu, tai reiškia, kad šiuo metu nėra poreikio pjaustytai daugiau atviros Baltijos jūros žvejybos laivų. Ateityje žvejybos pajegumų subalansavimo su žuvų ištekliais politika Lietuvoje turėtų būti vykdoma atsargiai, atsižvelgiant ir į Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, interesus.

LITERATŪRA

1. *Economic Performance of Selected European Fishing Fleets 2002, 2003, 2004, 2005.*
2. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymas Nr. V1-23 Dėl Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2006 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. V1-6 „Dėl Lietuvos Respublikos žvejybos laivų registravimo Žvejybos laivų rejestre ir licencijų žvejybos laivams valdymo taisyklių“ pakeitimo.
3. Motova A. 2005. Baltijos jūros žvejybos konkurencingumas globalizuojanties rinkoms. *Žemės ūkio mokslai* 2004 Nr. 4 (priedas). Vilnius: Lietuvos mokslo akademija.
4. *STECF SGECA Report of the Meeting on Economic Assessment of EU Fleets.* Brussels, 23–27 October 2006.
5. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 52/2006, nustatantis Baltijos jūroje 2006 m. taikomas tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių žvejybos galimybes ir susijusias sąlygas.
6. *Žvejybos pajegumų Baltijos jūroje, jos priekrantėje ir Kuršių mariose optimizavimo mokslinis pagrindimas.* LAEI ataskaita. Vilnius, 2006.
www.nma.lt

<http://ec.europa.eu/fisheries/fleet/index.cfm>
<http://stecf.jrc.cec.eu.int/>

THE IMPACT OF EUROPEAN UNION COMMON FISHERY POLICY ON LITHUANIAN OPEN BALTIC SEA FISHERY FLEET

Arina Motova

Lithuanian Institute of Agrarian Economics

SUMMARY

The analysis of recent structural changes and EU support for Lithuanian fishery have been made in this article. The distribution of findings among measures is presented and discussed. Total available support from Financial Instrument for Fisheries Guidance for 2004–2006 including national co-finance is 59,346 mln. Lt. By the end of 2006 more than 50% of money had been distributed to the sector. 68% of distributed support for Lithuanian fishery sector had been spent for adjustment of fishing effort measures – permanent cessation of the vessels and socioeconomic compensations for fishermen.

Due to the permanent cessation of the vessels, the number of gill-netters fishing in open Baltic Sea in 2005 dropped from 19 to 8. The average profitability significantly increased. On the other hand, number of trawlers in 2005 dropped from 38 to 30. Due to reduction of fleet capacity the remaining vessels had opportunity to catch more, but as the fuel and crew costs grew fast, the profitability of trawlers decreased. The structure of costs and main economic indicators is also presented in the article.

In attempt to evaluate the relationship between Baltic fleet capacities and fishing opportunities, prediction model has been built. The analysis shows that the present economic situation of the open Baltic Sea fleet is not so dangerous for fishermen. And taking into account the requests for permanent cessation of 2006 (the decision is still not made) there is no need to reduce fishing capacity in the open Baltic Sea presently. In the future the adjustment of fleet capacity with opportunities should be specially executed considering the interests of Lithuania as a marine country.